

Першыя ўсходы

Усе часцей на старонках нашых газет і часопісаў з'яўляюцца творы, якія непасрэдна закранаюць тэмы жыцця пасляваеннай вёскі. У першую чаргу гэта адносіцца да аповесці Усевяда Крўчанкі «Станаўленне», твораў А. Куляшова, М. Танка, П. Броўкі і іншых пісьменнікаў. Але тое, што зроблена, з'яўляецца толькі першым крокам на шляху глыбокага, усёбаковага паказу нашых працаў, якія адбываюцца цяпер у нашых жыццях.

Надаўна Раман Сабаленка надрукаваў свае новыя вершы: «Праддні», «Араты», «Дзень», «А мы сеем, сеем...» і «Ручушка». У іх паказваюцца сённяшняе калгаснае жыццё, змаганне за высокі ўраджай. У вершы «Араты» Р. Сабаленка гаворыць:

Араты чуе жніўны звон
І малатарняў гулкі рокат.
Рудзівай працы бачыць плёны,
Які з вагою працадзён
Ідзе за ім шырокім крокам.

Аўтар упэўнены, што
... хоць далёка лета дзесьці,
Яшчэ не выйшла нават з поўдня,
Але відаць ужо той дзень,
Які засею насыпле поўны.

Багаты ўраджай завяўваецца ў парцеў працэй. Вясна не чакае. Павінны быць з найбольшай напружанасцю выкарыстаны кожны яе дзень. І паст заклікае:

Не прасі-ж,
Не амаруй ты яго!
І за тое не гневайся,
не,
Што ён трохі мо' спіну сагне,
Але ўвосень ён дасць у малот
Аж на цэлы год.

Такім-жа матывам прасякнуты і верш «А мы сеем, сеем...». Людская праца, якая накіравана на павышэнне ўраджая, разумеецца аўтарам не толькі як узаіснае дабрабыту саіх калгаснікаў, але і як змаганне за шчасце ўсёй краіны.

Вершы Рамана Сабаленкі з'яўляюцца толькі пачаткам вырашэння вялікай актуальнай тэмы. У іх ёсць яшчэ нямаля хібаў. Але ў гэтых вершах ёсць тое, добрае, вернае, якое павінна расці і развівацца. Гэтым зернем з'яўляецца заклік да самаадданай працы. Вось такая пэзія, у адраменне ад пэзіі стварэння ці пейзажна-сатырычнай пэзіі, павінна дапамагаць агульнанароднай справе, заклікае да хут-

Абмеркаванне II-ой сімфоніі П. Падкавырава

Дзямі ў Саюзе кампазітараў БССР адбылося праслухоўванне і абмеркаванне II-ой сімфоніі П. Падкавырава, якая прысвячаецца 30-годдзю Совецкай улады. Сімфонія мае 4 часткі (алегра, вальс, скерца і фінал). Не глядзячы на тое, што ў сімфоніі адсутнічае праграма, яна сваёй уразлівасцю і аптымізмам адлюстроўвае веліч нашага часу. Асабліва каштоўным у новым творы з'яўляецца тое, што Падкавыраў упершыню ў сваёй сімфанічнай творчасці звярнуўся да беларускай народнай песні, захоўваючы арыгінальнасць музычнай мовы.

У абмеркаванні прынялі ўдзел: А. Багатыроў, М. Аладаў, Я. Цікоцкі, Б. Смольскі, В. Яфімаў, Д. Лукас, Р. Пукст, С. Палонскі і інш.

Удзельнікі танцавальнага калектыва Брэскага Педагагічнага вучылішча выконваюць беларускі танец «Лянок».

РЫСЫ СУЧАСНІКА

Працуючы з актормі сваёй студыі, выдатны дзеяч рускага тэатра Яўгені Багратыянцаў Вахтангаў вучыў іх: «Тэатр павінен служыць сучаснасці. Для стварэння «сучаснага» трэба адчуваць сённяшні дзень у індывідуальным «заўтра», а гэтае «заўтра» адчуваць у сённяшнім дні».

У пасляваенныя гады на сцэну савецкага тэатра прыйшоў новы герой. Гэта чалавек вялікай мужнасці, валавы і мэтанакіраваны, духоўна багаты, поўны жадання стварыць, чалавек, які ўвасабляе ўрачыстасць розуму, справядлівасці і высокародна накіраваных жыццёвых сіл.

Гэта асоба ў велізарнай ступені гарманічная. Яна не нясе ў сабе тых складаных і лейтэраўных вобразаў буржуазнага грамадства супярэчнасці, якія характэрны для герояў заходнеўрапейскай сацыяльна-псіхалагічнай драмы. Драматычны канфлікт будучы тут не на аснове раздзялення асоб, якое з'яўлялася ўжо традыцыйным у буржуазным тэатры, не на аснове антаганізма паміж не ўнутранымі публічнымі і тым грамадскім аспрэчэннем, якое ў выніку прыводзіць асобу да пагібелі. Наш герой не ведае гэтага раздзялення. Яго імкненні, яго інтэрсы надыраўны ад грамадскіх інтэрсаў. Ён не пакутуе ад незадоволення «імкнення да славы, не толькі ў сабе атруці сямелюства: кожны яго поспех, што выходзіць за рамкі штодзённага, робіцца агульным поспехам, славай яго народа, зусім таксама, як і справы другіх людзей, што ўдзельваюць Радзіму, выклікаюць у ім пачуццё годасці, такое-ж моцнае і глыбокае, як быццам ён з'яўляўся гэтым сам.

На першы погляд гэта нібыта павіна быць больш простым, ясным, прасталінейным канфліктам у сучаснай савецкай п'есе. Але гэта толькі на першы і да таго-ж памылковы погляд. Перад нашымі драматургамі, які перадае тэатру, стаіць задача больш складаная і глыбокая. У сучасным савецкім героі спалучаны такія выскі рысы чалавечага характару, з якімі ніколі не даводзілася сустракацца сучаснай драматургіі. Лепш за ўсё аб гэтым можна сказаць сло-

вамі Аляксея Максімавіча Горкага. «Нашыя драматургі, — гаварыў Горкі, — маюць перад сабой героя, якога яшчэ ніколі не было, ён просты і ясны таксама, як ваякі, а вялікі ён таму, што непрымырны і мянежны значна больш, чым усе Дон-Кіхоты і Фаусты мінулага».

Гэтыя словы глыбока справядлівыя. Імяна такіх герояў мы ўбачылі на нашай драматычнай сцэне пасля таго, як гістарычныя пастаноўкі ЦК ВКП(б) паказалі нашаму мастацтву адзіна правільны шлях — шлях непарыўнай сувязі з самымі значымі, карэнымі праблемамі сучаснасці. Бесмяротныя вобразы Зоі Касмадзіямінскай і герояў краснадонскага падполля, мужнасці і непалічнага характара савецкіх палкаводцаў (п'еса Б. Чыркова «Пераможцы»), галарэя выдатных прадстаўнікоў народа — салдат і афіцэраў, рабочых і калгаснікаў, дзеючай культуры, навуцы, выведзеных у лепшых п'есах апошняга часу, нясуць у сабе імёна тых рыс будучага, якія, як гаварыў Я. Вахтангаў, вырабляюцца ў сённяшнім дні, робяць вечна славу нашага часу.

Рад значных работ на ўвасабленню вобразаў сучаснага героя быў упершыню ажыццэўлены на лінгваграфічнай сцэне. Тут раіней, чым у другіх тэатрах Савецкага Саюза, убачылі святло рампы такія п'есы, як «За тых, хто ў моры» Б. Лаўрэна, «Пераможцы» Б. Чыркова, «Казка аб праўдзе» Маргарыты Алігер і інсцэніроўка рамана А. Фадзеева «Малая гвардыя». Гэтыя спектаклі лінгваграфічнага тэатра ілюстравалі, але ўсе яны вызначаюцца імкненнем рэжысёраў і актараў да найбольш глыбокага раскрыцця характара савецкага чалавека, яго высокіх маральных і этычных якасцей.

У п'есе Б. Чыркова ёсць дзве руплікі, укладзеныя аўтарам у вусны двух зусім розных і па сваёму становішчу і па агульнакультурнаму ўзроўню герояў, але руплікі гэтыя надзвычай сугучныя адна адной і з'яўляюцца тое, самае галоўнае, што ад розніцы характара нашага чалавека. У першай карніне, якая мае сцэну адступлення, баец Сцяпан гаворыць: «Вось народ! Зму-

чыйшага аднаўлення і развіцця разбуранай вайной сельскай гаспадаркі.

Аб вялікай стваральнай працы расказваюць шматлікія нарысы, змешчаныя ў нашых газетах і часопісах. На канкрэтных жыццёвых фактах аўтары іх паказваюць сённяшняму вяску. Мы маем на ўвазе нарысы Т. Хадкевіча, М. Вішнеўскага, А. Матусевіча, С. Свірыдава і другіх. Але не заўсёды ім у поўнай меры ўдаецца намалюваць акрэсленыя вобразы людзей. Часта яны ў вагоні за лічбамі, за апісаннем умоў працы губляюць самае асноўнае — чалавека.

У нарысе, як у лютры, павінна адбіцца душэўнае багацце калгасніка, які перанёс цяжкасці вайны, які не баіцца цяжкасцей аднаўлення перыяду, перадаючы іх; павінна адбіцца вобраз чалавека, які ўсёй душой адчуў перавагу калгаснага ладу і прыкладае ўсе намаганні для яго ўмацавання.

Значную цікавасць маюць нарысы Макара Паслядоўна «Дзень у калгасе «Рассвет» і М. Хрысціча і П. Чарных «Гаспадары сваёй зямлі». Аўтары абодвух нарысаў адолелі паказач характэрныя рысы новага жыцця, адолелі паказаць вобразы перадавых людзей. Калгаснікі ў гэтых нарысах выступаюць як дружны калектыв, які дамагаецца найлепшых вынікаў. Вось маюцца на нарысе Макара Паслядоўна. На калгасным полі вдарылася няшчасце. На ўчастак морквы рынуліся масы соўкі-гамы, якія маглі вынічыць пасей.

«—Што рабін, Кірыя Пракопавіч? — пытаўся брыгадзір.

— Кліжкі людзей! З рыдлёўкамі! Зараз-жа!

І неўзабаве, пачуўшы трывогу, на рыштвані заціх грукат сякер. Цесляры злазілі са зрубам.

Згасла полымя ў горне. Кавалі зачынілі дзверы кузні і ўзялі рыдлёўкі.

Адсунуўшы ў бок лічылнік, выбег з канторы рахунковод.

Пасланцы-падлеткі падбеглі да малочнай фермы, крыкнулі дзяркам, якія мылі бдны на кухні.

— Чарык паўзе на моркву! Старшыня загадаў браць рыдлёўкі.

Мужчыны, жанчыны, падлеткі на хвіліну забягалі ў свае дзверы, хапалі рыдлёўкі і, нібы на пажар, імчаліся на поле.

А на полі мітусяўся па сцяжыні Кірыя

Пракопавіч. Душыў ботамі вусень. Потым, калі палымі першыя групы людзей з рыдлёўкамі, ён загадаў:

— Капіце канаўку! Ад краю ў край — уздоўж усяго поля.

Любоў да калгаснага ладу, разуменне таго, што толькі ў ім — сапраўдны шлях да шчасця сялян — асноўная думка нарыса М. Хрысціча і П. Чарных «Гаспадары сваёй зямлі», нарыса аб калгасе імя Сталіна, Жабінскага раёна, Брэскай вобласці. На прыкладзе жыцця двух сялянскіх аўтараў паказалі, што толькі ў калгасе — сапраўднае жыццё селяніна.

У Ганны Стасюк пры ўзяцці Барліна загінуты муж. Яна засталася адна з дзіцём. Гора сніскала грудзі жанчыны. З суседняга раёна прыйшла да Ганны сваячка, стрыечная сястра. Яна прапанавала сваю дапамогу.

«— Ідзі да нас, мы з мужам хоць і не багата жывём аднаасобна, але пракрыціцца паможам. А не, дык прападзеш зусім...

— Не таму я плачу, — сказала Ганна сястры, — што цяжка жыць прыдзецца... А за далейшае жыццё я не турбуюся. За добрае слова дзякуй, але толькі жыццё калгаснае я ні зашто ў свеце не змянюю».

І далей:

«— А ў калгасе па-іншаму: усе за аднаго, адзін за ўсіх. Калі ўвесь калгас будзе багаты — і я з сынам будзем багатыя».

Праз год зноў прыйшла ў госці сястра Ганны. Паглядзела яна на калгаснае багацце і на добрае жыццё Ганны і ўпэўнілася ў сваёй няправільнай думцы аб калгасным жыцці.

Гэты нарыс, акрамя рэальнага паказу калгаснага жыцця, мае яшчэ і тую вартасць, што паказвае для сялян аднаасобнікам заходніх абласцей Беларусі сапраўдны шлях да шчасця.

Штодня на калгасных палях ідзе ўпартае змаганне за вялікі ўраджай. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР многім працаўнікам сельскай гаспадаркі краіны за выдатныя вынікі іх работы прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы. У адданай працы нараджаюцца новыя героі. Вялікі працэс пасляваеннага аднаўлення і развіцця сельскай гаспадаркі патрабуе новых твораў з глыбокімі думкамі, абагульненнямі, а поглядам у будучае. Стварыць іх — першачарговая задача беларускіх савецкіх пісьменнікаў.

А. БАЧЫЛА.

З нізкі вершаў „Ураджайнае вясна“

На полі

Пяцільмежным плугам трактар
Заняў вагон калгаснае сялібы
І, адварнуўшы глыбы саібы,
Удалеч рушыў
Міма гумнаў,
Хатаў.

Зямля, плугам ўзнятая глыбока,
Кладзецца роўна ў абшары.

І, поўная жыццёвым сокаў,
Пад сонцам дыша
Цёплай парай.

А следам сейбіт малады
Ужо в сярні кідае зерні,
Зямля назад яму іх верне,
Але не жмені,
А пуды.

Сіла

Хутка жмта у трубку ідзе,
Хутка будзе яно двухматровым,
Прыгожым.

І ў хаты калгасных людзей
Прадзе ўвосень заможацца.

Як-жа агарз яму не раслі:
Чалавек сваю сілу ў зямлю палажыў,
Каб яно красавала,

Сіла

Каб яно выспявала
На прасторах калгасных ніў.
Ты праслухайся толькі як поле гудзе,
Гэта сіла людская напорна ідзе
Па сцяблах, па карнінах жмтоў
Да вусатых даўгіх каласоў.

Калі многа той буінае сілы,
Да вымі яна колас нахіліць.

Мой год

Мой год даўжэй,
Паўней намога
Звычайным календарным год.

Калі амаўкае гул работ,
Яго падлічыю я стрэга.

Мой год

І чытра брыгадзір ва старшымі
З выдатным поспехам вітаюць.
Мой год
Пяцсот
Багатых працадзён
У калгаснай кніжцы мае.

Вулей

Сталі ён пусты і вуслі адзінокі
І прагна ўдалы паірае
Адным замсучовым прышчураным вокам,
Нібыта кагосьці чакае.

Навокал бязлюдна і ўдзень і ўночы
Каго прымаць сюды можна?
А тут 'шчэ пажоўклая помя
Іржаўнікам коле воцм.

Вядома, надзея 'шчэ ёсць немалая
Надзея бывае заўсёды,
Што хутка настане пара валата
На цэлыя годы.

Што пчолам будзе звільнець сядзба,
Што меду багата зноў будзе надзіва.

І вулей прасіўся ў грушы высокай,
Усё жыццё прастаў прад якою,
Каб яна расцвіла вясною
Лепш за ўсіх
За другіх,
Што стаялі вакол недаўкі.

«Можна пчолы цябе вапрыкмецяць,
А тады і мяне яго заўважача,
Я шчаслівым зраблюся на свеце,
А табе будзе чэсць і павага».

І груша вясною ярчай ўсіх квітнела,
Ды пчолы ўсё-ж да яе не ляцелі,
Ён прасіў у зямлі, што як маці трымала
Яго на руках на сваіх:

«Слухай, ласкі за век
Мне зрабіла німаля,
Зрабі мне яшчэ адну в іх».

Няхай вырастуць шпарка ля ног маіх
Кветкі.

Няхай іхні разыйдзецца пах.
Па шырокіх палях,
Па лугах
Мо' пачуюць яго пчолы-дзеткі».

І ўраз тут зямля ваквітнела,
Зрабілася сонечна-светлай,
Ды пчолы ўсё-ж не ляцелі
Да яркіх мядовых кветак.

Раптам вулей,
Хоць меў ён адзінока вока,
Чалавека заўважыў
На шляху шырокім.

Скаргі вуля пачуў чалавек той парой
І прынёс у каробіцы
Новай
Ліпонай
Пчаліны звінчы робі.

І глянуў навокал вулей ласкава,
Знік выглед
Сумлівы
Тужлівы —
Ён жыць атрымоўвае права.

Зноў пчолам будзе звільнець сядзба
І меду багата зноў будзе надзіва.

Кіностудыя „Беларусьфільм“ да 30-годдзя Совецкай улады

Да 30-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі кіностудыя «Беларусьфільм» рэспублікі адмык дакументальнага фільма «Беларусь» (аўтары сцэнарыя К. Губарэвіч і Л. Голуб).

Фільм расказае пра аднаўленне народнай гаспадаркі рэспублікі, пра «адбудоў» прамысловых прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў, пра будаўніцтва індустрыяльных гігантаў — аўтамабільнага, трактарнага, вальсавінага і другіх заводаў. У фільме будучы паказаны лепшыя людзі рэспублікі, а таксама гістарычныя помнікі, лепшыя куткі прыроды Беларусі.

Ставіць фільм рэжысёр Л. Голуб. Аператары — В. Акуліч, І. Пікман і А. Мартынаў.

Да 30-годдзя Совецкай улады будзе выпушчаны таксама фільм-канцэрт «Народныя таленты» (рэжысёр А. Шульман, аператар Г. Вдовенкаў, мастак А. Марык, музыкальнае афармленне С. Палонскага).

«Народныя таленты» — фільм аб народным мастацтве Беларусі. У ім будуць паказаны лепшыя самадзейныя калектывы рэспублікі.

Для дзіцей будзе выпушчаны прыгодніцкі фільм «Палескія рабінзоны» па матывах аднайменнай аповесці Які Маўра (аўтар сцэнарыя і пастаўшчык — Ф. Блажэвіч).

У хуткім часе будзе абвешчаны конкурс на лепшы сцэнарыі для фільма «Народныя мсціўцы». Гэты фільм будзе таксама здымацца кіностудыяй «Беларусьфільм».

Перад пленумам Саюза кампазітараў

У сярэдзіне лістапада гэтага года будзе праводзіцца пленум Саюза савецкіх кампазітараў БССР.

Пленум заслухае справаздачы даклад А. Багатырова аб рабоце Саюза савецкіх кампазітараў БССР. Доклады: М. Аладава «Аб музычнай адукацыі ў рэспубліцы», Б. Смольскага — «Сімфанічная і операў творчасць беларускіх кампазітараў», М. Шыфрына — «Камерная творчасць беларускіх кампазітараў» і С. Нісненіч — «Народная песня ў апрацоўцы беларускіх кампазітараў».

Для правядзення пленума створана камісія ў складзе Р. Пукста, М. Аладава, Я. Цікоцкага, Д. Лукаса і І. Нісненіча. Вырушэцца выданне біяграфічных даведкаў і кароткіх анатацый аб творчасці беларускіх кампазітараў.

У час работы пленума ў Мінску будуць наладжаны 4 сімфанічныя і 4 камерныя канцэрты, канцэрты ансамбля беларускай песні і танца пад кіраўніцтвам Р. Шырым і аркестра народных інструментаў, Арганізацыя канцэртаў на аўтамабільным і трактарным заводах.

Удзельнікі Пленума праслухоўваюць оперы «Алеся» Я. Цікоцкага і «Кастусь Каліноўскі» Д. Лукаса.

моцныя людзі, што працавалі на заводах у тыле, таксама прынялі ўдзел у бітве за Радзіму і, перайшоўшы ў наступленне, таксама прыйшлі да перамогі.

Сураў малое гэту барачку на заводзе шырока і ўпэўнена, з вядзеннем сапраўднага жыцця. Добрае валоданне матэрыялам, вострыя многіх дэмагяў п'есы дэмагяў вялікай, сумленнай і моцнай натурой. Гэта імёна тое, што хацеў і што павінен быў ён сказаць у гэты час, і толькі потым гэта становіцца клятвай, калі ўсе маладагвардзейцы паўтараюць гэтыя словы. Тут рэжысёр знайшоў правільны шлях, які адпавядае духу рамана: ад гарагата ўнутранага пачуцця, ад глыбокага псіхалагічнага моманту ён перайшоў да раскрыцця высокай ідэі, закладзенай у гэтым эпізодзе.

Усе п'есы, аб якіх ішла размова вышэй, п'есы аб вайне. У апошні час на сцэне з'явіліся п'есы і аб людзях працы, аб барацьбе за вытворчасць, за навуковыя адкрыцці, за прагрэс нашага грамадства ў шырокім сэнсе слова. Два вобразы, створаныя лінгваграфічнымі актормі ў гэтых п'есах, могуць быць смела аднесены да ліку лепшых актёрскіх работ сезона — гэта дырэктар завода Асвэрдызкі і доктар Пятрова ў п'есе Л. Жэжаленка і А. Троева «Вернасць».

Сураў звярнуўся да тэмы, якая несумненна з'яўляецца адной з найбольш значных сучасных тэм. Ён паспрабаваў на прыкладзе аднаго завода, які працаваў на ўсходзе, у далёкім тыле, паказаць, якія магучыя сілы падтрымлівалі нашу краіну ў той нябачанай барацьбе, што разгарнулася на велізарным фронце і дасягнула сваёй кумуляцыі ля сцен вольжскай швардэн. Сураў не выпадкова прысвясціў сваю п'есу дзіму сталінградскай бітвы. У гэтых падзеях, што мелі вышэйшае значэнне і ўплыў на ўвесь далейшы ход вайны, як у фокусе былі сабраныя ўсе самыя вострыя душы і фізічныя сілы народа, у якога была толькі адна дарога ў будучыню, і дарога гэтая вяла на захад па трупах ворагаў. У тым незабыўным дні, калі моцныя людзі, што абаранялі Сталінград, адкрылі агонь на ворагу і пайшлі ў наступленне, такі-ж

Палізімака іграе доктара Пятрова, які цэлымі народным характар, падкрэсліваючы ў ім асаблівыя, уласцівыя сцяны і тэмачак такіх самых людзей, і ў той-жа час адзінаючы яго незвычайнасці. Ён вельмі просты і ў жыцці і ў адносінах з людзьмі. Ён палымны прашіўнік ускай вольжскай, самарыклян, рисоўкі. Ён горды той цудоўнай нацыянальнай годасці, якая ўзнімае і акрыляе людзей.

Сучасны герой завяўвае спіну вайны тэатра. Гэта з'ява вельмі прыемная. Права над сучаснай тэмай узбагачае наше мастацтва, набліжае яго да народа, надае яму тую палітычную і ідэяльную вострыню, якая ўдасканальвае майстэрства мастака і адводзіць яму пачэснае месца ў радах барацьбы за камунізм.

А. БЕЛІН.

Да 30-годдзя з дня смерці Максіма Багдановіча

ПАЛЫМЯНЫ ПЯСНЯР

ЯКУБ КОЛАС.

Выдатнейшы паэт і крытык

Мне не давялося сустрэцца з Максімам Багдановічам. Ведаў яго толькі па тых творах, якія амшчаліся ў «Нашай Ніве» і па зборніку вершаў «Вянок».

артыкулы ў гэтай галіне здзіўляюць спецыялістаў думкі, глыбокім пранікненнем у сутнасць паэтычных твораў.

Кто, едуча велікім цэлям века, Жыць сваю вясёла аддае На борбу за брата-човека, Толькі тот себэ переживёт.

30 год таму назад, 25 мая 1917 года, памёр таленавіты беларускі паэт Максім Адамавіч Багдановіч (нар. 1887 г.).

здум, у самым росквіце творчых сіл. За 10 год напружанай творчай працы М. Багдановіч выявіў сябе ўсебакова развітым, высока культурным паэтам, празаікам, публіцыстам, крытыкам.

украінскай мове. Многа вершаў, нарысаў, артыкулаў ён напісаў і на рускай мове.

Паводле характару сваёй творчасці Багдановіч паэт-лірык. Лірычны герой яго мае моцную волю, глыбокае пераконанне ў справядлівасці сваёй справы і непазбежнай перамозе над сацыяльным злом.

Для каго з нас ён не быў настаўнікам?.. Аб гэтым-жа гаварыў і народны паэт Беларусі Янка Купала: «...у сваім сэрцы я на працягу многіх год хаваю ўсётуго і бізмежую любоў да вялікага рускага народа і яго геніяльнага пісьменніка Аляксея Максімавіча Горкага, які ў той змрочны час заўважыў маю песню».

Творца культуры і гаспадар жыцця на зямлі — чалавек — калечыцца духоўна ва ўмовах капіталізму.

Як гэта ўсё тыпова і сёння для капіталістычных краін, дзе доллар і стэрлінгам свядома разбэшчваюць людзей, імкнуча знішчыць у чалавека яго высокародныя ідэалы.

Выступаючы ад імя бедняка, якому багачэй замест хлеба давалі каменні, паэт піша:

І тыя каменні між імі і мной Сцяною вялізна ўсталі. Яна усё вышай і вышай расце І шмат каго дужа лякае.

Што-ж будзе, як дронце, як рукіне яна? Каго пад сабой пахавае?

Тэма барацьбы за сацыяльнае вызваленне чалавека з'яўляецца ў творчасці Багдановіча з патрыятычнай тэмай. Шчыра любіў да свайго краю, да свайго народа спалучаецца ў паэту а павагай да іншых народаў.

Паказваючы беспраўнае становішча беларускіх працоўных мас ва ўмовах капіталізму, М. Багдановіч усурывае прычыны гэтай сацыяльнай несправядлівасці і заклікае да актыўнай барацьбы.

Ен пашырыў жанравыя рамкі беларускай паэзіі, якія ў яго час былі некалькі аднастайнымі.

Выхоўваючыся на лепшых традыцыях рускай паэзіі, М. Багдановіч следам за Я. Купалам і Я. Коласам быў самым перакананым паслядоўнікам рэвалюцыйнага гуманізму Максіма Горкага.

Студэнты літфака і ваўкувыя работнікі кафедры інстытута напісалі рад артыкулаў

пейзаж і інш. Паэт вымушаны быў ствараць вобразы «няшчаснай долі, естрашнага лёсу», звартацца да м'ялагі. Ён востра заклікаў «не скарацца лёсу»:

Рушміся, брацця, хутчэй У бой з жыццём, пакідаючы жак, Крыкі пужлівых людзей Не стрымаючы хай бітвы размак.

Проці цяжыня вяды Можа толькі жыццё папыцца, Хвалі-ж ракі заўсёды Тое цягнуць, што скончыла жыць.

Багдановіч з высокім майстэрствам выкарыстоўваў фальклор у сваёй паэзіі. Але ён быў сур'юць стылізацыя, супроць сляпога класіравання народнай песні.

Для яго паэзіі характэрны: прастата дэклінацыі, маліфікацыя; сляды нястомнай работы думкі ляжачы на кожным яго паэтычным радку.

У творчасці Максіма Багдановіча мелі месца хістанні і памылкі. У некаторых яго вершах даволі выразна гучыць пэсістычны настрой, часамі адчуваецца ўплыў рэакцыйнага сімвалізму, але ў аснове сваёй яго паэзія застаецца дэмакратычнай блкавай народу.

Паэт стварае хваляючыя вершы пра сярбосцепа, пра каханне. Ён спявае гімн маладосці, жыццю:

Будзь-жа, век малады, Поўны светлымі днямі! Пралітайце, гады, Залатымі агнямі!

Сянь жыцця і маладосці паэт бачыў не ў простым існаванні, а ў творчасці, у актыўнай барацьбе чалавека за шчасце, за правы і свабоду.

Багдановіч служыў «вялікім мэтам веку», ён аддаў усе свае паэтычныя сілы «барацьбе за брата-чалавека і таму ён «перажывіў сябе». Яго вёсна юнак, жыўца творчасць — вялікае дасягненне беларускай дэмакратычнай культуры.

С. ВАСІЛЕНАК.

Памяці М. Багдановіча

У Гомельскім педінстытуце адбылося ўрачыстае паседжанне кафедры беларускай літаратуры, прысвечанае трыццацігоддзю з дня смерці М. Багдановіча.

аб творчасці паэта і яго літаратурна-крытычнай рабоце.

Трыццацігоддзе з дня смерці Багдановіча адзначаецца ў многіх школах горада і вобласці. Гомельская абласная бібліятэка імя Леніна арганізавала літаратурную выстаўку-вітрыну, прысвечаную аб'явіце паэта.

М. Багдановіч і культура славянскіх народаў

Максім Багдановіч менш за ўсё пагадзіў чалавека, які ў сваёй любові да роднай краіны і народа адгароджваецца ад усёго навакольнага свету.

Выхаваны на лепшых традыцыях рускай літаратуры, успрымаўшы вялікі гуманістычны ідэйны папярэднік і сучасны ім мысленніку і паэту, ён быў прыхільнікам сапраўднага братэрства паміж народамі, барацьбітом за іх шчасце і свабоду нацыянальнага развіцця.

Ільня прыгладжваючыся да прадзеі развіцця тагачаснай беларускай літаратуры, Багдановіч з радасцю адзначае, што яна — «спазія жывага» і што за параўнальна кароткі перыяд існавання яна «прайшла ўсе шпалі, а пачасці і сцэжкі, котрыя паэзія еўрапейскай прататвала больш ста гдзе».

А наколькі івадочна, што гэтыя паэзіі мае сваё ўласнае аблічча, свой «асаблівы склад (стыль) творчасці», дык неабходна, на думку паэта, «зварнуцца да яго, каб уявіць што-небудзь сваё ў скарбніцу сусветнай культуры, каб уліць у яна па: ёю свежыя сокі, каб стаць бліжэй да душы роднага народа, дзей паціліць се духоўную смалу і сапраўды ўзніца за вялікую прапу: развіццё беларускай народнай культуры».

Багдановіч гаварыў, што «незайздросна роля жабракоў, якіх усё сваё жыццё прызваліся браць толькі чужое. Беларуская-ж літаратура мае ўсе падставы для таго, каб зрабіць свой каштоўны ўклад у культуру народаў у адпаведнасці з асабліва свайго нацыянальнага характару. Але, з другога боку, «быдо-б горш, чым надбывацтвам, нічога не ўзяць з таго, што сотні народаў праз тысячы год сабіралі ў скарбніцу сусветнай культуры».

Дыяпазон яго ўласных культурных інтарэсаў выяўляецца не толькі ў творчым успрыманні лепшых здабыткаў паэтычнай тэхнікі іншых літаратур, не толькі ў яго рознастайнай перакладчыцкай дзейнасці, але знаходзіць не менш ажравае адлюстраванне ў тым шырокім водгукі, які атрымаў у выступленнях паэта важнейшыя падзеі і з'явы культурнага жыцця іншых народаў.

Асабліва цікавае уяўляла для Багдановіча жыццё славянскіх народаў: іх гістарычны лёс, культурнае развіццё.

І а поўнай падставы можна гаварыць аб устойлівасці інтарэсаў паэта ў гэтым напрамку, бо яны былі арганічнымі, выхаванымі з дзяцінства, жыццёва-неабходнымі.

Сярод першых кніг для чытання будучага паэта былі творы Пушкіна, Гогаля, Міцкевіча, узору рускага народнага эпасу, сербскія і балгарскія песні. У бібліятэцы Багдановіча-студэнта таксама пераважалі кнігі славянскіх літаратур — рускай, украінскай, беларускай, яўскай і інш.

На сведчанню сучасніка паэта (Н. Агурцова), у рускай літаратуры «не было колькі-небудзь азначава верша, якога ён не ведаў-бы памяццю». Багдановіч асабліва любіў Пушкіна, Лермантава, Майкава, Влока і інш.

Дасканалы ведаў ён таксама украінскую і польскую літаратуры. Чытаў у арыгінале Міцкевіча, Славацкага, Сыракомлю, Кананніцкага. Вывучаў і іншыя славянскія мовы, каб глыбей аразумець дух нацыянальнай паэзіі.

руская дэмакратычная думка з'яўлялася найбольш магутным фактарам уздзеяння пры крысталізацыі ідэй і поглядаў паэта. Вялікае багачце літаратурна-мастацкай спадчыны рускага народа, разам са здабыткамі беларускай літаратуры і фальклору, — было тым асноўным грунтам, на якім узрасла глыбока-нацыянальнае паводле характару паэзіі М. Багдановіча.

Не спыняючыся на істотных сувязях і ўплывах рускай літаратуры, якія можна прасачыць па зместу, матывах, пісьменніцкай манеры і паэтычнай тэхніцы паэта (гэта павінна стаць прадметам спецыяльнага доследу), мы асыятам толькі той бок узаемаузвясей, якія акрэсліваюцца дзейнасцю Багдановіча як літаратурнага крытыка.

Як вядома, на рускай мове пісаў ён і вершы, і аповяданні, і крытычныя артыкулы і рэцэнзіі.

У артыкуле «Паэзія геніяльнага вучонага» Багдановіч з праніклівасцю глыбокага мастака адкрывае ў ламамосаўскіх одах «сэрцавіну» сапраўднай паэзіі, творчы пачатак душы вялікага вучонага, у духоўным абліччы якога шчасліва спалучаліся даследчы розум і паэтычная інтуіцыя.

Надзімнаўчынню смеласці і самастойнасці выказава Багдановіч пры характарыстыцы М. Ю. Лермантава, якога называе геніяльным, але адзіночкім паэтам. Пацверджанне гэтай думкі аўтар знаходзіць у вобразных сродках і структуры вершаў паэта. Аднак, ад зроку крытыка не знікае той факт, што пад канец жыцця ў Лермантава «намеціўся пералом, загучелі рэалістычныя ноткі, вызначыўся чух да Пушкіна».

Робчыч некаторыя прыватныя назіранні над тэкстам двух пушкінскіх вершаў, каб усталяваць факт узаемаўздзіваў і літаратуры («Дзве нататкі аб верхах Пушкіна»). Багдановіч і на гэтым мала паказальным матэрыяле выяўляе сур'ёзнае веданне творчасці геніяльнага рускага паэта.

Венеціянава вылікае надзвычайна спрыяльны водгук Багдановіча. Ён з захапленнем сустракае і раіць чытачу вершы Баратынскага — паэта, які, на думку рэцэзента, здзіўляе ўсёх «сціслаю верша, дакладнасцю зпітэта, прыгожай афарыстычнасцю «укладання», «...вабціць да сабе няспынай работай думкі, заўсёды глыбокай і значнай». Дачасна памёршага паэта і крытыка Венеціянава Багдановіч называе «адной з лепшых надзей рускай літаратуры».

Вельмі паказальна ў пункце гледжання раскрыцця грамадска-палітычных і літаратурных сімпатый Багдановіча з'яўляецца яго рэцэнзій на збор твораў Рылеева і Адаеўскага, напісаная ў 1914 г.

Вітаючы ідэю ажыццяўлення новага выдання твораў рускай паэзіі-дэкабрыстаў, рэцэзент звартае ўвагу чытача на сілу крознага з з'яўляемых паэтаў. Характэрна, што ў Рылеева ён перш за ўсё цытуе «суровыя імбы» грамадзянскай лірыкі, узорами якой лічыць «Грамадзяніна» і «Споведзь Налівайкі».

Почав а буйнымі імёнамі рускай мастацкай літаратуры і фактамі, звязанымі з іх жыццём, Багдановіч закранае і менш вядомых пісьменнікаў, творчасць якіх цікавая ў тэгу ці іншага боку.

Гэтак, не абходзіцца маўчаннем з'яўляецца ў друку лістоў Н. Някрасава, А. Чахава, новых твораў В. Брусава, ён дае нарысы, піша нататкі аб літаратурнай дзейнасці славянскіх паэтаў І. Марозава, С. Дрожжына і інш.

Блізкай Багдановічу была і вялікая музыканальная культура рускага народа. Аб гэтым красамоўна сведчыць яго невялікая нататка («Аб цікавай думцы г. Глебава»), дзе аўтар, палымнага палемізуючы з музыканальным крытыкам Глебавым, даводзіць, што Мусаргскі як сапраўдны мастак з'яўляецца рэалістам.

Вяданне рускай музыкі паэт выказвае таксама ў раздзе іншых артыкулаў і рэцэнзіяў, дзе разглядаюцца выданні «Му-

зычныя сучаснік», «Музычны сучаснік» і інш.

Акрамя чыста мастацкіх праблем, яго ўвагу прыцягвае да сябе і тое кола тэм, якое мае дачыненне да рускай грамадскай думкі ў шырокім сэнсе слова. Мы знойдзем у Багдановіча і водгук на выданне Г. Пляханова «Дзёнік сацыял-дэмакрата», на часопіс «Мікраскоп», «Штомесечны часопіс», на кнігу С. Чубкіна «Шостае дзяржава» і г. д.

Не менш грунтоўнае веданне матэрыялу і не менш у трапіснае выкавынанні Багдановіч паказвае ў галіне украінскай літаратуры і мастацтва, якія, як вядома, звязаны непарыўнымі імцамі з духоўным жыццём беларускага народа.

Да 100-годдзя з дня нараджэння Шаўчэнка (25 лютага 1914 г.) Багдановіч піша артыкул «Памяці Т. Г. Шаўчэнка» (надрукаваны ў Яраслаўскай газеце «Голас»), у якім імкнуча вызначыць значэнне вялікага украінскага паэта. Аўтар даводзіць, што пры глыбока нацыянальным характары творчасці украінскага песнера, яна не можа быць чужой і для рускага чытача: «Украінскае свята ператварыцца ў свята ўсяго культурнага славянства». Шаўчэнка для украінцаў быў тым, чым Пушкін для рускіх, а Міцкевіч — для палякаў. У яго паэзіі пад «своесабытным чэканам крэшчца каштоўны метал духоўнай культуры, агульнай усім цывілізаваным народам».

Сілу і прывабнасць паэтычнага слова Шаўчэнка Багдановіч імкнуча разгадаць і вытлумачыць у артыкуле «Краса і сіла», надрукаваным у часопісе «Украінскае жыццё». Багаце тэхнікі верша разглядаецца тут у шчыльнай сувязі з характарам і складам украінскай усуня паэзіі народна.

Спецыяльным артыкулам Багдановіч прысвечвае творчасці украінскіх пісьменнікаў В. Самойленкі (1864—1925), Г. Чупрыкі (1879—1919), пісаў рэцэнзій на пасобныя выданні твораў, рабіў пераклады на беларускую і рускую мовы з Івана Франка («Камешчык», «На рацэ Ваніловкай»),

з Васілія Стафаніка («Кляноны лісцейкі») і інш.

Сярод перакладаў і наследванняў паэта змяняе месца належыць фальклорным творам славянскіх народаў — засоўна рускага, украінскага і сербскага. Вульга народна паэзія братніх славянскіх народаў і іх пісьмовая мастацкая літаратура былі — побач з багачым роднай літаратурай і фальклору — тымі жыццёвымі крыніцамі, адкуль пясняр чэрпаў матывы, вобразы і тэмы.

Адчуваючы сваю духоўную блізкасць да культуры славянства, Багдановіч не мог быць безуважным і абывакам да гістарычнага лёсу братніх народаў, не мог абходзіцца маўчаннем кардынальных праблем, якія хвалівалі грамадскасць.

Характэрна, што адзінае ў жыцці паэта публічнае выступленне мела ў якасці стымула жаданне абараніць законныя правы насельніцтва Галіцыі. Гэтым самым мэтам барацьбы за разнаволенне славянскіх народаў, прыгнечаных і сацыяльна і нацыянальна, палначалены цэлы шквал публіцыстычных і папулярна-папулярных артыкулаў Багдановіча, якія друкаваліся ў розных перыядычных выданнях.

Займаючыся збораннем здабыткаў славянскай культуры, вывучаючы мінулае і сучаснае становішча славянскіх народаў, паэт наўдзіна сутыкаецца з праблемамі сацыяльна-палітычнага парадку, і тут ён выступае як палымны барацьбіт за разнаволенне народных мас, бо без гэтай умовы немагчымы сапраўдны росквіт культуры.

Багдановіч быў гарачым прыхільнікам дэмакратыі і прагрэсу. Шчыра любіў да свайго народа спалучацца ў яго з глыбокім веданнем жыцця і культуры іншых славянскіх народаў.

Шанаванне іх лепшых традыцый і здыбыткаў, у першую чаргу здыбыткаў іх мастацкай творчасці — адна з выдатных рыс таленавітага беларускага паэта.

Н. ПЕРКІН.

ЗВЫЧАЙНЫЯ ЛЮДЗІ

(П'еса Л. Ляонава „Звычайны чалавек“ у Дэяржаўным тэатры Ленінскага комсамола Беларусі)

Л. Ляонаў знайшоў добрую назву для сваёй п'есы—«Звычайны чалавек». Гэта назва як нельга лепш вылучае ідэю п'есы.

П'еса «Звычайны чалавек» — аб простых савецкіх людзях, якія ўсе сілы аддаюць службе народу і ў гэтым знаходзяць шчасце свайго жыцця.

Звычайны чалавек — гэта, як паказвае Ляонаў, сінонім савецкага чалавека. Імяна савецкі чалавек, з новым, перадавым мышленнем і з'яўляецца ў наш час і ў нашым разуменні самым звычайным.

У нас адбылася перамога каштоўнасцей. Герой рамана Чарнышэўскага—Рахметуў для свайго часу быў незвычайным чалавекам, таму што людзі, якія абкружалі яго, сталі значна ніжэй яго. А вось Зоя Касмадзіянская, Алег Кашані і многія, многія тысячы герояў—нашых сучаснікаў, якія, калі глядзеш на іх з пункту гледжання, з'яўляюцца для нас самымі звычайнымі людзьмі. Гэта таму, што ў наш час гераізм і адданасць народу сталі з'явамі тыповымі і масавымі, г. зн. звычайнымі.

Герой п'есы Ляонава—Аляксей Лядыгін не лічыцца ні з чым, усе свае сілы, усяго сабе аддае навуцы, народу. Ён імкнецца зрабіць адкрыццё ў галіне медыцыны, якое-б выражала ад смерці тысячы людзей. На шляху да гэтага ён не спыняецца ні перад якімі перашкодамі. Лядыгін гатоў аддаць свому Сталінскаму прэмію—100 тысяч рублёў на набыццё неабходных яму каштоўных аб'ектаў для даследаў, і гэта яго не самая большая ахвяра. Ён гатовы на значна большае. На з'яўляецца свайго дзядзькі Дамітрыя Лядыгіна: «Але-ж ты ведаеш, як Урад ставіцца да таіх прац. Калі трэба—папрасі, табе дадуць. Гэта-ж справа дзяржаўная» Аляксей адказвае: «Але ў мяго ўрада цяпер шмат і другіх выдаткаў»...

З яго адказа мы разумеем, што для Аляксея асабістае і дзяржаўнае—гэта адно цэлае. У гэтым сутнасць Аляксея, у гэтым яго звычайнасць.

У вачах маці каханай Аляксея—Канстанцыі, яго чыныкі выглядаюць у вышэйшай ступені незвычайнымі і ўвесь ён для яе нейкі незвычайны. Канстанцыя—музейны экспанат. Яна адстала ад савецкай справяднасці на крайній меры год на трыццаць. Эгізізм, паразітызм і іншыя якасці, якія ўласцівы для людзей з дробнабуржуазнай мараллю, з'яўляюцца ў сутнасці.

У свой час, на ўмовах буржуазнай Расіі, яна была звычайным чалавекам, які жыў па законах буржуазнага грамадства. У наш час, захававшы ў сабе гэтыя якасці, яна стала незвычайным чалавекам. Стары, архаічны падыход да жыцця рэзка вылучае яе з асяроддзя савецкіх людзей і ставіць у адасобленае становішча.

Яна гаворыць сваёй дачцы Кіры: — Май на ўвазе, што гэты Аляксей здольны і зусім адмовіцца ад прэміі. Скажы, хто-ж адмаўляецца ад асабістага шчасця? О-о, гэтыя, чыпершанія, яны могуць усё. Яны ломаць па 40 нормаў, не спяць па 10 сутак і яшчэ ўсміхаюцца пры гэтым.

Аляксей і Канстанцыя—гэта два розныя прыклады, два зусім супроцьлеглыя погляды на жыццё.

Аляксей — гэта наша сучаснае. Канстанцыя — іскчмыны перажытак мінулага.

Аляксей — гэта будучыня чалавечтва. Канстанцыя—яго пройдзены этап.

Мы сказалі, што Канстанцыя—музейны экспанат. Гэта і правільна і няправільна. Яна музейны экспанат, таму што з'яўляецца прадстаўніком адміраючага свету, яна магікасна мішчанства, абыватальшчыня, дробнабуржуазнай маралі. Але яна яшчэ халапецка сваімі дрыжачымі рукамі за жыццё. Яна не хоча паміраць. І яна працягвае свае кастляныя пальцы да горла кожнага, хто не аразумее яе своечасова. Яшчэ ў першыя гады рэвалюцыі В. Маякоўскі заклікаў савецкіх людзей да барацьбы з дробнабуржуазным перажыткам. Ён пісаў:

«Страшнее Врагелля обывательский быт!»

У нашых дні гэты побыт для нас не

На здымку (злева направа): Д. Лядыгін—арт. В. Говар-Бандарэнка, Свякольнік—арт. В. Сяргеў.

Фота В. Германа.

страшны. Новы, сацыялістычны побыт даўно перамог яго. Але перажыткі стараго побыту захаваліся і пераходзяць нам ісці наперад. П'еса «Звычайны чалавек» трапіла б'е па перажытках абыватальшчыны, у чым яе значная каштоўнасць для нашага савецкага гледача.

Тэатр Ленінскага комсамола Беларусі зрабіў добры выбар, калі спыніў сваю ўвагу на гэтай п'есе.

Ідэя п'есы раскрываецца ў выніку сутычкі поглядаў двух антыподаў—Аляксея і Канстанцыі. Сюжэт пабудаваны на тэме каханія Аляксея да Кіры—дачкі Канстанцыі.

Кіра знаходзіцца пад моцным уплывам маці. Гэты ўплыў пранік ёй глыбока ў душу, і таму часамі яна глядзіць на Аляксея вачыма сваёй маці. Але толькі часамі. У яе душы адбываецца вялікая барацьба, сутычка двух пачаткаў і, урэшце, перамога пачатка Аляксея.

У плане барацьбы з перажыткамі мінулага ў п'есе цікавы вобраз вядомага опернага спевака Дамітрыя Лядыгіна. Ён паходзіць з народа, але, апянялы сваім артыстычным поспехам, губляе тыя нізі, якія звязвалі яго з народам. Ляонаў раскрывае гэта на канкрэтных прыкладах таго, як Лядыгін, захапіўшыся сваім поспехам, адмяжоўваецца ад звычайных людзей. Ён зрабіўся не толькі сам другім, але і кватэру сваю ператварыў у музей старажытнасці, без густу абставіўшы яе антыкварным, але нікому непатрэбнымі рэчамі. Гэтыя рэчы не застаюцца пасіўнымі. Яны ціснюць на Лядыгіна і нават быццам «лапай упіраюцца», калі іх пачы-

наюць выцягваць з кватэры. Яны чапляюцца так, як чапляцца за жыццё іх адыхатвораны прадстаўнік—Канстанцыя.

Рэжысёр В. Мейроўскі паўё каляктыў тэатра па правільнаму шляху ў раскрыццё п'есы. Прагледзеўшы спектакль, глядзючы выходзіць з паучцём задавальнення.

Тэатр гэтым спектаклем дасягнуў сваёй мэты. Але гэта зусім не азначае, што ўсё ў спектаклі вырашана правільна і пераканаўча.

Скажам адразу, што вобраз Аляксея ў выкананні артыста Г. Волкава патрабуе сур'ёзнага ўдасканалення. Імяна ўдасканалення, таму што сэнсавая і лагічная лінія вобраза развіваюцца правільна. У ім ёсць усе якасці перадавога чалавека, аб якіх гаварылася вышэй. Але вобраз гэты ўспрымаецца пераважна розумам. Яго эмацыянальнае ўздзеянне на гледача недастатковае. Часамі Аляксей-Волкаў залішне спакойны і нават апатычны. У ім няма таго пераканаўчага запалу, які ўласцівы для людзей тыпа Аляксея, прадстаўнікоў навукі.

Прыкладна такі-ж асноўны недахоп вобраза Кіры ў выкананні артысткі К. Раткоўскай. У душы Кіры адбываецца вялікая барацьба, але аб гэтым нам іншы раз даводзіцца толькі згадвацца. Актрыса пераканаўча перадае стрыманасць Кіры, але тое, што яна стрымлівае ў сабе, часам цяжка ўловіць. Напэўна, гэтыя недахопы існуюць ад таго, што актрыса яшчэ не ажыццявіла з вобразам, ён не зрабіўся арганічна бліжэй ёй.

Досыць пераканаўчыя вобразы Дамітрыя Лядыгіна (арт. В. Говар-Бандарэнка) і яго жонкі Веры Арцём'евы (заслужаная арт. РСФСР В. Багданова).

У спектаклі паказана, як Лядыгін заблытаўся ў сваёй туманнай славе. Толькі таварышы дапамагілі яму разабрацца ў жыцці. У гэтым сэнсе вельмі правільна вырашаны вобраз Веры Арцём'евы. Артыстка Багданова стварыла вобраз разумнай, чулай, уважлівай і кляпаталівай жонкі і аданага сябра. Яна актыўна дапамагае Лядыгіну стаць на правільны шлях.

У спектаклі ёсць яшчэ два вельмі цікавыя вобразы — вядомыя вучоны, сябра Лядыгіна Свякольнік і яго дачка Аннушка. Абодва яны належыць да звычайных людзей тыпа Аляксея. Свякольнік у маладосці вельмі сябраваў з Лядыгіным. І калі ён праз шмат год зноў сустраўся з ім, ужо вядомым спеваком, дык быў здзіўлены зменамі, што адбыліся ў таварышу. Вобраз Свякольніка ў п'есе ярка супроцьлеглы Лядыгіну. І натуральна, што Свякольнік робіць вырашалены ўплыў на свайго сябра.

Актар В. Сяргеў, які выконвае ролю Свякольніка, імкнецца стварыць вобраз вельмі простага, разумага чалавека, трохі з хітрыкай, чалавека, для якога аразумелы шлях у жыцці. Аднак, актэр не знайшоў досыць пераканаўчага знешняга малюнка вобраза і таму часам здаецца, што прастата Свякольніка не так арганічна ўласцівая яму.

Вобраз Аннушкі (арт. С. Гурвіч) у спектаклі цікавы тым, што ён дадзены ў развіцці. Спачатку мы бачым перад сабой дзіўчачку, якая толькі што скончыла школу і яшчэ не ведае, які шлях ёй выбраць у жыцці. У канцы спектакля яна робіцца больш сур'ёзнай і змястоўнай і рашэнне яе пайсці ў навуку, аддаць жыццё навуцы, гучыць пераканаўча.

Вобраз Канстанцыі актрыса Г. Алфер'ева падае як чыста камедычны. Камедыяснасць

ідзе перш за ўсё ад несур'ёзнага знешняга выгляду, смешнага ўжо самога па сабе. А калі дадаць да гэтага і без таго вельмі вострую тэкставую характарыстыку Канстанцыі ў п'есе і прыкметнае падкрэсліванне гэтага ў выкананні, дык атрымаецца вобраз чалавека, не столькі шкоднага і небяспечнага для нас, колькі смешнага і нікчмынага. Імяна такім ён і атрымаўся. Вобраз Канстанцыі, вядома, павінен быць і смешным і нікчмыным. Але не гэта ў ім галоўнае. Галоўнае ў тым агідным змесе, які прыносіць нам шкоду.

Тым сур'ёзнай будзе вобраз Канстанцыі, чым лепш раскрыцца яе сутнасць. Трэба падкрэсліць трагікамічнасць вобраза. Канстанцыя адмоўна ставіцца да Аляксея імяна таму, што яна шчыра пераканана ў яго няўмелстве жыць. Яна і на хітрасці пускаяецца з-за шчырай любові да дачкі і жадання зрабіць яе шчаслівай. Яна толькі не разумее і ніколі не аразумее, што ўсё тое, чаго яна жадае Кіры, шкоднае для яе. Не раскрыта па-сапраўдному, напрыклад, фінальная сцена Канстанцыі — адыход з дома Лядыгіна. У спектаклі чапляюцца Канстанцыя да дома Лядыгіна дадзена як проста камедыяная, смешная з'ява без глыбокага сэнсу. А пачатковыя п'есы ў гэтай сцэне паказаны як кавчачковы крах. Яна, як чалавек, які тоне і халапецка за саломінуку, з такім-жа інстынктам самазахавання імкнецца значыцца, застанца ў гэтым доме, а значыць і ў нашым жыцці. У гэтым сэнсе сцэна.

Варта адзначыць вельмі удалае афармленне спектакля, якое зрабіў мастак А. Мзырск.

Спектакль «Звычайны чалавек» з'явіўся сур'ёзным выпрабаваннем для маладога творчага каляктыва тэатра Ленінскага комсамола Беларусі. Гэта ўсяго толькі другі савецкі спектакль тэатра. І таму, які відаць, многія недахопы ідуць ад малага вопыту ў працы над савецкімі творамі. Але ўжо тое, што зроблена, дае ўсе падставы спадзявання, што тэатр здольны вырашаць складаныя творчыя і ідэйныя задачы, якія стаяць перад савецкім тэатрам.

У. Я. НЯФЕД.

Лаўрэат Сталінскай прэміі, нар. арт. БССР Г. Глебаў (злева) у ролі Кропі і засл. арт. БССР У. Дзялюшка ў ролі Крушына ў спектаклі «Канстанцыя Заслонава» А. Маўзона (тэатр імя Янкі Купалы). Фота Г. БУГАЕНКІ.

Першая сімфонія А. В. Багатырова

16 мая гэтага года аркестрам Беларускай Дзяржаўнай ордэна Працоўнага Чырвонага Сцягу філармоніі пад кіраўніцтвам А. Брона ў філармоніі была ўпершыню выканана Першая сімфонія лаўрэата Сталінскай прэміі А. В. Багатырова. Першая сімфонія (соль-мінорная) раскланата аўтарам у студэні і закончана ў канцы мая мінулага года. Вобразы гэтай сімфоніі навеяны аўтару падзеямі Вялікай Айчыннай вайны. Хача сімфонія і не мае канкрэтнай праграмнасці, яна выклікае ў свядомасці пэўныя думкі і карціны, звязаныя з гераічнымі военнымі гадамі нашага жыцця.

Першая сімфонія Багатырова з'яўляецца яркім сведчаннем таго, які вялікі лірычны талент кампазітара ў спалучэнні з тэхнічным майстэрствам накіраваў яго на правільны шлях стварэння твораў мнэментальных форм.

Карціны лірызма Багатырова трэба шукаць у беларускай народнай песні. Восць чаму, не глядзячы на тое, што Першая сімфонія не мае ніводнай тэмы, пабудаваная на матэрыяле сапраўднай беларускай народнай песні або на стылізацыі гэтай песні, усе тэмы сімфоніі інтанацыйна гучаць, як народныя песні або павеўкі. Таму, калі слухаш гэты твор, верыш у тое, што музычныя карціны, якія разгортваюцца, арганічна звязаны з суровымі і ўрачыстымі падзеямі, якія адбываюцца імяна ў Беларусі.

Першая частка сімфоніі Багатырова напісана ў форме санатнага алера. Пачынаецца гэтая частка з павольнага суровага ўступу, які падрыхтоўвае слухача да ўспрымацця падзеяў, што разгортваюцца далей. Драматычна-ўсхваляваная і грозная першая тэма (галоўная партыя) часткі разам з другой, больш павольнай і шырокага подыху тэмай (лабачная партыя), нібы адлюстроўвае пачуцці і настроі кампазітара, выкліканыя гераізмам нашага народа ў час вайны.

Першая частка сімфоніі пабудавана на матэрыяле абодвух тэм. Распаўсюжа яе адносна невялікая. Пачынаецца яна з эпізоду ўступу першай часткі.

У рэпрэзе першай часткі прародзіць поўнасцю абзбедзе тэмы і пасля элемента ўступу, які з'яўляецца зноў, пачынаецца кода, якая ў агульнай карціне драматыч-

най усхваляванасці ўносіць адчуванне ўзруненасці і ўнутранай сілы.

Чароўная музыка андантэ (другая частка) Першай сімфоніі малюе карціну беларускай прыгажосці, малювальнасці і вышэйшай прыгажосці. У танцавальным рытмічнам мілягошчым вобразам народнай вяселіцы і захвалюючымі танцамі. І зноў — багаты беларускай прыроды, на фоне якіх пачётна сцяна сваю смутную песню заюля.

Другая частка (андантэ) сімфоніі Багатырова займае асобнае месца ў гэтым творы не толькі багатым музычным матэрыялу, але і арыгінальнасцю структуры. Звычайна любая сімфонія з'яўляецца цыклічным творам, адна з асобных частак якога кампазітар рыхуе і выкладае «скерца». А. Багатыроў у Першай сімфоніі пайшоў па другую шляху. Другая частка гэтай сімфоніі напісана ў форме трохчастковай песні. Замест асобнага скерца кампазітар у андантэ ўвёў скерца. Гэта прывяло да большай кампактнасці Першай сімфоніі і да змяшчэння колькасці яе частак да трох, замест звычайных чатырох.

Калі першая частка сімфоніі Багатырова выклікае пачуццё суровага смутку, драматызма, дык яе апошняя частка—трэцяя ўсяляе ў слухача ўпэўненасць у перамозе. Гэтая ўпэўненасць падкрэсліваная і ў цяжкім поступу гучанні першай тэмы трэцяй часткі, і ў радасных гучанні другой часткі. Але асабліва гэта адчуваецца ў кодзе, дзе кампазітар праводзіць зноў першую тэму з першай часткі сімфоніі. Цяпер гэтая тэма, якую кампазітар трансфармаваў і танальна, з мінораў аднайменна мажор, і рытмічна, — гучыць як тэма сілы і ўрачыстасці.

Некалькі слоў аб інструментальнасці Першай сімфоніі Багатырова. Аўтар, безумоўна, неабходна пераінструментаваў некалькі моманты ў трэцяй частцы сімфоніі, дзе ў вядомай ступені адсутнічае гучанне рожнага паміж струннымі групамі і духавой, і ў якой залішне часта выкарыстоўваюцца ўдарныя інструменты, асабліва талеркі і металафон.

А. Багатыроў напісаў высокамастацкі і ідэйны твор, якім ён яшчэ раз прадэманстраваў сваё майстэрства мастака.

І. НІСНЕВІЧ.

Напісанне „Гісторыі рускай савецкай літаратуры“

У адзінку трыццацігоддзя Кастрычніка сектар савецкай літаратуры Інстытута імя Горькага Акадэміі навук СССР разам з Саюзам савецкіх пісьменнікаў выдае вялікі зборнік пад назваю «Праблемы сацыялістычнага рэалізму». У напісанні артыкулаў для зборніка прымаюць удзел вядомыя літаратуразнаўцы і крытыкі — Цімафееў, Тагер, Эльсберг, Матылёва і іншыя.

Вялікая ўвага ў зборніку аддаецца творчасці М. Горькага.

Асобным выданнем выйшае работа Б. Якаўлева — «Літаратура-эстэтычныя погляды В. І. Лёніна». Работа з'яўляецца вынікам вывучэння гэтага пытання савецкімі літаратуразнаўцамі на працягу трыццаці год. Аўтар выкарыстоўвае ў сваім даследаванні новыя матэрыялы. Так, напрыклад, на новых матэрыялах будзе грунтавацца раздзел работы Б. Якаўлева — «Лёнін і філалагічная навука».

Прафесар Д. Благой рыхтуе работу «Гістарычная тэма ў савецкай літаратуры»; кандыдат філалагічных навук Мартынаў — «Раманы і аповесці пра Вялікую Айчынную вайну»; Карабельнікаў — «Со-

вецкая проза 20-х гадоў» і іншыя.

Манускрыпты работы рыхтуюцца пра творчасць Маякоўскага, Астроўскага, Шалыхава, Фурманова.

Аднак, самым галоўным у плане работы сектара савецкай літаратуры на 1947 г. з'яўляецца падрыхтоўка тома—«Гісторыя рускай савецкай літаратуры», якім заканчваецца многатомнае выданне «Гісторыі рускай літаратуры», што было распачата яшчэ да вайны.

Агульным нарыс піша каляктыў аўтараў пры ўдзеле Е. Кавалычкі і М. Юноўці. «Гісторыя рускай савецкай літаратуры» рыхтуецца пад кіраўніцтвам прафесара Л. Цімафеева. Асноўнай задачай кнігі будзе раскрыццё ідэйна-мастацкай вартасці савецкай літаратуры і яе эстэтычных прычынаў.

Акрамя характарыстыкі гісторыі развіцця рускай савецкай літаратуры на першы дах, у кнізе будуць дадзены манускрыпты даследаванні творчасці будэйшых савецкіх пісьменнікаў: Маякоўскага, Фалеева, Шалыхава, Федзіна, Ляонава, Астроўскага, Талстога, Іванова, Ільфа і Пятрова, Малышкіна, Іскаўскага, Твардоўскага, Сіманова, Гросмана, а таксама падрабязная характарыстыка творчасці Блока, Брусава і Ясеніна.

Работа па напісанню «Гісторыі рускай савецкай літаратуры» будзе закончана да верасня гэтага года.

Д. ПАЛІТКО.

Прапаганда беларускай музыкі

Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР сумесна з Беларускай радыёкаммітэтам правяло нараду творчых работнікаў, прысвечаную прапагандзе беларускай музыкі па радыё.

З інфармацыі аб рабоце радыёкаммітэта ў галіне прапаганды беларускай музыкі выступіў загадчык аддзела музычнага вяршання Я. Бунін.

Выступаючыя адзначылі, што ў галіне прапаганды твораў буйных музычных форм, як, напрыклад, сімфоній, інструментальных канцэртаў, оперных мантажоў беларускіх кампазітараў радыёкаммітэт вядоўчы сістэматычную работу. Праўда, часамі па радыё перадаюцца не зусім удалыя апрацоўкі беларускіх народных песень і недастаткова прапагандаецца масавая песня.

У сувязі з 30-годдзем савецкай улады Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР разам з Беларускай радыёкаммітэтам вышляла казачку шмат якім беларускім паэтам тэксты для напісання кампазітараў спецыяльных масавых песень да вялікага свята 30-годдзя Кастрычніка. Лепшыя песні будуць развучывацца па радыё.

У чэрвені месцім пачынуць сістэматычна радыёперадачы «Музычныя партэты беларускіх кампазітараў».

Рэдакацыя: Л. Маслаўскай, А. Багатыроў, Г. Глебаў, П. Кавалёў, Якуб Колас, А. Куляшоў, А. Кучар (в. а. адказнага рэдактара), П. Пестрак, Г. Таран.

Зам сн фелетона

Нараджэнне твора

Выстаўкам і на гэты раз адліліў эскізі Яўгена Мастадонтавіча Куркіна. Злосны і пакрыўджаны мастак вярнуўся дамоў. Ён увайшоў у сваю майстэрню і, нават не расправіўшыся, паваліўся на тапчан. Куркін пакрыўдзўся і на крыткі, і на сваіх калях мастакоў, і навогул на ўсё, што не падаляў яго поглядаў на жыванісе. Яўген Мастадонтавіч быў упэўнены, што час пакажа, на чым ён праўда.

«Спраўданае мастацтва,—думаў ён,—нараджаецца адвольна, зніваючы. Жыванісе—гэта гармонія фарбаў, адносіны каларовых плям. Неўміручы твор можна стварыць аднымі цудоўнымі спалучэннямі фарбаў і ліній».

Яўген Мастадонтавіч задуманы сядзеў у сваёй майстэрні. Закінутай і абшарпанай выглядала яна. На сценах віселі яркія і невзрачныя пейзажы, якія не жадалі купляць у мастака ні музей, ні карцінная галерэя, ні Кіраўніцтва па справах мастацтва. Дзе-ні-дзе гэтыя пейзажы ўжо апялялі павуціннем павукі. Масцінама столь зацягнулася цыцлю. Цыль і павуцінне, лініі апаўшай штуркуры, апаўшай і шэрыт глімы стваралі нейкія цікавыя фізіястэтычныя формы.

Позірк мастака блукаў па столі. Паступова абурэнне Куркіна астывала. Аблупяныя, пакрытыя пыліваю масцінама, на столі пачалі набываць нейкія фантастычныя вобразы сэнсу. У адным месцы абсыпаная штуркуры стварала асабліва дзіўны малюнак, які надобна затрымаў позірк Куркіна. Мастак глядзеў, глядзеў і... раптам закрываў на ўвесь голас.

— Ледкі! Пэндзілі! Фарбу! Хутчэй, хутчэй!

Напалаханая жонка прыбегла ў майстэрню. Куркін паказваў пальцам на столь і ўсхвалявана крычаў: — Глядзі! Вось яно, тое, што я так даўно шукаў! Вось абрыс майго будучага палатна. Сімфонія!

Жонка ўтароплена ўглядзлася туды, куды паказваў муж, але акрамя павуцінны дм абшарпанай штуркуры, нічога не бачыла. Усё-ж, не жадаючы расчароўваць мужа, яна ўспысленна рукі: — Як цудоўна!—і кінулася падаваць пэндзілі і палатно.

Пачаўся дні ўпартай працы мастака. Выпадковыя рысы і плямы на столі абудзілі фантазію. І нарадзілі задуму, якая цяпер пад пэндзілімі прымала канкрэтыя формы новай карціны.

Куркін працаваў з запалам. Ён то падходзіў да малейшага ўчышчэння, то адыходзіў і любавіўся карцінай. Тобтае напаставанне фарбаў ён ліхаманкава расцёрў мастыкінам.

Карціна прызначалася да вялікай выставкі, і Куркін не шкадаваў сіл, каб паказаць яе на ўвесь рост. Гэта быў творчы экзэмен для яго і яго тэорыі «фарбаў і ліній».

І вось надыйшоў доўгачаканы дзень. На выставку прыйшлі працоўныя і інтэлігентныя горада, з'ехаўшы прадстаўнікі з калгасаў і новабудовляў рэспублікі. Сярод іх быў тэхнік з Мінскага трактарнага завода.

Мастацкі совет, прагледзеўшы напярэдні адкрыцця выставкі карціну Куркіна, ўпачатку катэгарычна адмовіўся выставіць яе, але, пасля некаторых асобных разваг вырашыў,—няхай будзе выстаўлена

і гэтая карціна, няхай Куркін, які, па сутнасці, з'яўляецца надрэнным каларыстам, пачуе ацэнку сваёй працы ад таго, для каго ён працуе, ад грамадзкасці.

Твор Куркіна быў вывешаны ў адной з апошніх залаў. Вялікая група гледачоў—артысты, вучоныя, стажанцы, студэнты, уважліва разглядаючы і ацэньваючы работу мастакоў, рухаліся ад апошняй залі. Тут былі карціны аб гераічных днях партызанскай барацьбы ў тыле ворага, аб пераможным баях Савецкай Арміі, аб адбудове нашых вёсак і гарадоў. Вялікая група наведвальнікаў на чале з членамі мастацкага савета спынілася каля карціны Куркіна.

Куркін убачыў на тварах людзей такое, ад чаго ледзь не праваўліўся скрозь зямлю. Нехта чыхнуў у кулак, нехта зарэгаўтаў на ўвесь голас. Аднак калгаснік шчыра ў